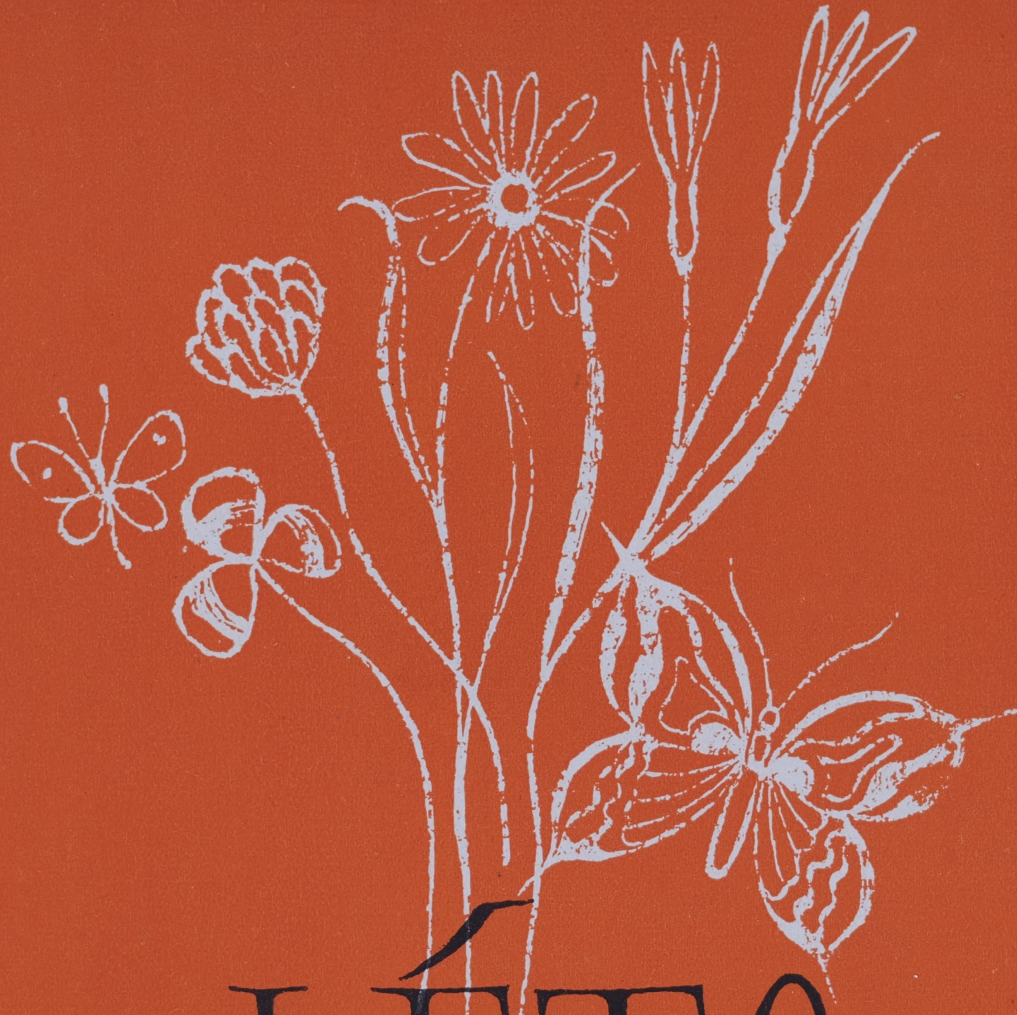

LÉTO

1915
v. austr. 1112

Fráňa Srámek:
CURRICULUM VITAE

Na doktora studoval jsem,
tatík po tom toužil,
císař pán, ten vzpomenu si,
abych jemu sloužil,
a ty zas chceš, moje milá,
bych se pro tě soužil.

Tatík lomil rukama,
já nelámal hlavu,
císař pán mī nechal ujít
jenerálskou slávu,
co moh ztratit, ztratil jsem,
s tebou ztratím hlavu.

Mojí milí profesori,
já vás pozdravuju,
také na vás, pane hejtman,
s kletbou pamatuju,
pro tebe se, moje milá,
k smrti umiluju...

»Říkám vám, býti Šrámkem jest krásné a dostatečné poslání, ničím nemůžeme Šrámka ověsit a vysvobodit než tím, co roste z něho samého. Je ověnčen vlastními květy a oslaven svou vlastní hojností života; je drsný svými jizvami a útlý svým věčným rozpakem. Mluví o něm jako o nějakém stromu, myslím přitom, že lze jej pohladit jako tvrdou kůru nějakého stromu a opřít se o něho jako o spolehlivý peň, že lze mu stejně naslouchat, když mlčí, jako když to z něho mluví starými hlasy; že je po čertech tvrdý, křehký a hedvábný a útle vroubkovaný na každém listu, v který se rozvíjí. Dobře je člověku býti s ním; dobře jest naslouchati jeho mužům a ženám. Je to svět mladé divočiny a chlapské něhy; svět herce smyslný a vášnivě čestný; plný čistoty a živočišnosti; pudově rozpoutaný a přitom cudný. Sečtete to; jmenuje-li se nějak úhrn toho všeho, jmenuje se mládí.«

(Karel Čapek)

LÉTO BUDIŽ POZDRAVENO! Básně, prózy a dramata národního umělce Fráni Šrámka tvoří harmonický akord, znějící v jediné tónině vyznění vztahu k životu. Čteme-li nebo vidíme na divadle Létu, vybavují se nám bezprostředně verše z básnické sbírky Splav a musíme samozřejmě myslet na román Stříbrný vítr a dál a dál. Neboť i vlastní téma na vrcholu jednoho tvůrčího období proniká celou osobnost a dílo autora a určuje v tom základní i jeho další vývoj.

Nyní je to především vstup mládí do života, bolestná srážka snu se skutečností, konfrontace představ o světě a jeho pravé podobě, od čeho se odvíjí vnitřní dramatická verše, jevištního obrazu a prózy. Z proudu života vynořují se rozporné společenské jevy, znepokojivá tajemství intimních lidských vztahů, které hluboce rozechvívají zjitřený cit, smysly a horoucí mladá srdce, toužící po kráse a plném vlastním sebeuskutečnění. Přizvisko »básníka mládí« neplatí však pro F. Šrámka absolutně, neboť není jen básníkem mladé generace, ale každého životního kladu. Je přirozené, že jej nachází v možnostech, které se otevírají mládí, bezelstnému, čistému, nadšenému, citlivému, a že ostře soudí společnost a mravní zázemí, které přistřihují mládí křídla, poutají život do tuhých konvencí a tráví duši člověka. Touha mládí po svobodném sebeuskutečnění promítá se povětšinou do střetnutí generačních, ale konflikt sám nevyplyvá z biologických výhod či nevýhod věku. Napájí jej intenzivně citěný svár prapůvodní lidské přirozenosti v jejích elementárních projevech se vším, co moderní doba a civilizace pokřivila a odtrhla od tohoto životadárného zdroje. Navzdory trpkým zkušenostem není ještě Šrámkův pohled na skutečnost tragický, až programově protitragická víra v život obrozuje se v majestátu přírody kolem a hlavně uvnitř člověka. V přírodě je obsažena pevná jistota věčného obnovování života, v přebohatých projevech a proměnách její vitální síly jsou skryty zákonitosti, které — pochopeny — mohou být mocným inspirátorem tvořivých schopností člověka. Navrátit se dnes ke Šrámkovi znamená nejen nalézt prameny citových, intimních či společenských krizí, ale především vysvobozující hlas života.

Frňa Šrámek jako dramatik, zejména jako autor Léta, neobnažuje rozpory a konflikty skutečnosti až na dřeň, v ostrých střetnutích, ale vclétlím do všedního běhu života postupně poodhaluje a naznačuje v křehkých

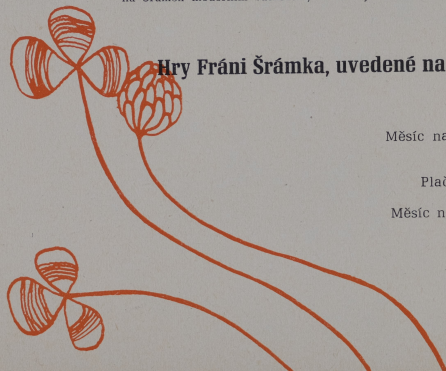
motivických vazbách hlubší souvislosti. Již při prvním uvedení Léta v Národním divadle v Praze (29. května 1915) uvědomoval si režisér hry Jaroslav Kvapil stejně jako česká divadelní kritika spojitost tvorby s dramatikou A. P. Čechova a vlivy impresionismu. Atmosféry a nálady, stejně jako epizody jednoduchého příběhu Léta pouze rozechvívají a uvolňují vlastní vnitřní dramata jednotlivých postav. Létu jako vrcholná fáze přírodního cyklu i jako metafora plodného naplnění životních předpokladů a možností uvádí do pohybu všechny lidské osudy a vztahy. Vystřihuje protiklad základních hodnot plné lidské existence a životní povrchnosti, prázdnoty, cynismu a pőz. Jaký div, že Jan Skalník, mladší bratr Jenka Ratkína, jehož sen se vznášel nad rozpory skutečnosti, zaplete se do jejich rafinovaných osidel a prodělá první vážnou krizi. Příroda Léta, odeznívající v moudré filosofii faráře Hory a vitálním vzepětí Stázy však nejen obrodí Skalníkův zjitřený cit a smysly, ale vyvolá i v ostatních dávno zasuté, prosté a přirozené potřeby, osvítlí je poznáním bližních i sebe samých. Na kolik bude tento vliv trvalý ponechává autor logice života a se smyslem pro pravdu zpochybňuje některá nezralá rozhodnutí a jednání svých postav. Ale nesporně přiznává šanci všem.

Pochopením obtížnosti a složitosti souzvuku člověka s přírodou je Frňa Šrámek moderním básníkem, obohacujícím i o víru a naději.

Jiří Lexa

Hry Fráni Šrámka, uvedené na naší scéně:

Létu (1919)
Měsíc nad řekou (1921)
Červen (1928)
Létu (1936)
Plačící satyr (1941)
Létu (1942)
Měsíc nad řekou (1947)
Létu (1955)

Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce

LÉTO

na oslavě

Komedie o třech dějstvích

Režisér: Bedřich Jansa

Výtvarník scény a kostýmů: Josef Vališ

Scénická hudba: Josef Przebínda

Dramaturg: Jiří Lexa

Tomáš Perout
Valča Peroutová
Jan Skalník
Farář Hora

Slečna Růžena

Jiří Chvojka
Stáza
Troničková
Soused

Přemysl Matoušek
Naděžda Letenská
Adolf Kohuth
zasloužilý umělec
Miloslav Holub

Anna Kratochvílová,
nositelka vyznamenání
Za zásluhy o výstavbu

Václav Antoš
Jana Vaňková
Dagmar Veselá
Miroslav Olejníček

Představení řídí: Karel Raška

Text sleduje: Jaroslava Vališová

Přestávka po prvním dějství

Premiéra dne 5. března 1972 v Divadle Jiřího Myrona

»Umění je veliký čaroděj, rozechvěje v nitru struny, které by jinak vždýcky mlčely, samo dno lidské prolomí divným kouzelným pláčem a divným kouzelným smíchem — to umění by mohlo k nitru promluvit žhavějšími slovy než všechny brožury a než všichni řečníci; mohlo by mu v krásně zanícené chvíli rozšlehnouti před očima rudou, bouřící perspektivu jeho revolučního snu, bodnouti ostruhami jeho revoluční touhy, dáti mu pocítiti v několika plodných vteřinách krásu a štěstí volných, orlích, rozmávaných křídel...«

»Víte už, oč je chudás okrádán, když mu odpírají uměleckou krásu? Neříkejte, že umění tak neumí mluvit! Nechali vám pro ně studené a ztvrdlé srdce, když vám je po léta odpírali. Ano, i umění hřešilo! Nechali je příliš dlouho obsluhovati privilegované blbce, moučné pytle, čeládku s plnou tobolekou a sádelnatým vkusem, a umění činilo špinavé kompromisy. Ale v ten den, kdy vtrhnete vy, v nichž touha po umělecké kráse tak dlouho ležela ladem a v nichž vše panensky se bude chvítí v čistém přijetí krásy, v ten den, kdy vtrhnete vy do koncertních síní a obrazáren, byste z nich vymrskali kramářskou čeládku, kdy na ulicích a v různých mansardách pozdravíte své básníky, promluví opět umění svým hlasem, hlasem úrodného požáru a zvukem vášnivého polibku, barvou krve a zlomenou křivkou nové, padající hězdy!«

»Ve dvacítí, ve třicítí člověk opisuje široké kruhy, ale ve čtyřicítí se počíná vracet, zdá se, že to leží spíše někde ve středu toho nejmenšího kruhu, než tam venku na širých perifériích, a cítím to tím silněji, když tě mezitím zorá, zmrtví a zvláčí válka. Právě v posledních dnech dal jsem se opět silně ovonět mateří naší Sobotkou...«

(Z myšlenek Fráni Šrámka)

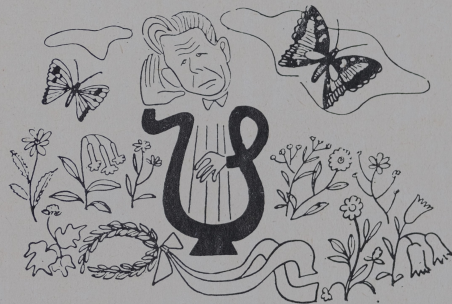
Drahá, drahá Miličko,

Dne 14. února 1916

a víš, že slavím teď za okolností trochu nevhodných jubileum nejkrásnějšího týdne loňského roku? Jak to? Takhle: dne 11. února jel jsem do Nového Brodu a vezl jsem s sebou půl druhého jednání Léta. Dne 13. února jsem se do něho zahryzl, 14. února ukončil jsem druhé jednání a 20. února, v sobotu odpoledne, vzdychla Stáza šťastně Jendovi v lukách. Hned jsem Ti to tehdy napsal a těšil jsem se, velmi těšil, jak Ti je přivezu a s gestem milionáře hodím do klína. To byl překrásný týden, více týden lásky než práce. A opravdovým dítětem lásky je Létlo. Tak jsem si svou myšlenku chytil do náručí jak dívku a než se mohla rozpomenout, že se má bránit, za smíchu a šťastného vzdychání byla krásnou maminkou. — A že se Ti chce jít v úterý na Létlo? Není to trochu nebezpečné? Nedělej si, mamko, z Léta mazlíčka, spoť láskou pro ostatní, neminim naprosto tohoto prvorozence nechati jedináčkem! Jen co se vrátím, jen co se vrátím!

Tvůj Franta

(Fráňa Šrámek: Listy z fronty [68])

Karikatura A. Pelce v Milostném almanachu Kmene.

Fráňa Šrámek: Léto. Program vydalo Státní divadlo v Ostravě. Redakce Jiří Lexa, obálka, kresby a grafická úprava Věra Faberová, fotografie František Krasl, typografická spolupráce Jindra Kosourová. Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 22, Ostrava 1, Hollarova 14.

Cena 2 Kčs